

S3E6. To vikinger familiesammenført efter 1.000 år

Jeanette: Vi er i England omkring år 1000. Rundt om farer der krigere frem. De er bevæbnede med sværd og spyd. Du står sammen med din lille gruppe af mænd. I er i undertal. I er 36-40 mand. En lille enhed fra en båd. Og nu står I i fjendeland. I er afskåret fra jeres kammerater, og I er omringet af fjenden. Der er ikke noget at gøre. Du bliver nødt til at kæmpe til sidste blodsdråbe, men omkring dig falder alle dine kammerater, og til sidst slukkes lyset også for dig. Efter denne blodige kamp bliver alle de nedslagtede krigere fundet. De bliver plyndret for alt af værdi og derefter dumpet ned i en stor massegrav tæt på byen Oxford i England. Går man lidt længere frem i tiden, men stadig i slutningen af vikingetiden, og zoomer ud fra Oxford og zoomer ind på verdens navle: Det er Fyn. Her lever en mand et mere stille og roligt bondeliv, men det er også et hårdt liv. Og han dør som 50-årig i Otterup, der ligger cirka 20 kilometer nord for Odense på Fyn. Uden den store dramatik er han blevet dækket til. Og så, engang da de gode folk i Otterup besluttede sig for at udstykke til moderne bygninger, gik arkæologen i gang med sin skovl. I vikingetiden levede man et hårdt liv. I dag kan man argumentere for, at vi lever et mageligt og behageligt liv. Krig og vold er fjernt for os i dag. Det kommer tæt på via nyhederne i fjernsynet, men hvis du går udenfor din hoveddør, har vi et mere fredeligt liv. I dag er det mest de professionelle soldater, der er trænet til opgaven, der går i krig. Og det er ikke lige i din baghave, at de slås. Men livet i vikingetiden var fuldstændig anderledes. Det var et hårdt liv, og det var et liv fyldt med risiko. Du vidste, at der var noget på spil, og at det kunne koste dig livet. Vold var en del af hverdagen. Her var det oftest helt almindelige bønder, der drog i krig. Enten fordi kongen kaldte, eller fordi man drømte om noget større og bedre end det, man havde derhjemme. I dagens historie dør to mænd hundredvis af kilometer fra hinanden, og ingen af dem kunne undgå krigen eller volden i vikingetiden. Velkommen til Varbergs Danmarkshistorier. Mit navn er Jeanette Varberg. Jeg er museumsinspektør, arkæolog og forfatter, og i denne podcast vil jeg sammen med nogle af Danmarks dygtigste historikere, arkæologer og eksperter fortælle om de mest fascinerende ting i danmarkshistorien, som du skal kende for at forstå det samfund, du lever i i dag. Denne sæson kommer til at handle om vikinger. Du har jo nok lagt mærke til det, men sporene fra vikingerne er overalt: på din Stryhns leverpostej, dansk fodboldmerchandise, stoplyset i Århus. Og ja, så udgør det en kæmpe del af vores populærkultur i dag. Og jeg selv er faktisk også en stor fan af vikingerne. Jeg har sågar skrevet en bog om dem. Men hvorfor? Hvorfor fascinerer de os så meget? Hvad var det for et liv, de levede, og hvad kan de lære os i dag? Det er

spørgsmål, som jeg i denne sæson vil prøve at svare på med de vildeste vikingehistorier, som jeg kan grave frem. Vi skal nemlig tilbage til en tid, som var fuld af eventyr, krige, venskaber og alliancer, som gik langt ud over landets grænser samt banebrydende teknologier, som gjorde det hele muligt. Vi er vant til at høre historien fortalt ud fra konger og stormænds bedrifter. Men i dag skal vi høre historien om to helt almindelige danskere - to slægtninge, som er blevet adskilt og derfor lever to vidt forskellige liv i vikingetiden. I denne episode vil jeg fortælle dig om en bonde, der går og pløjer sin mark og passer sine dyr på Fyn, mens en kriger i England kæmper for ikke at blive slået ihjel i en massakre. I dag skal jeg derfor tale med dig, Mogens Bo Henriksen. Du er museumsinspektør og arkæolog på Odense Bys Museer. Og så har du været med til at udgrave en af de grave, vi snakker om her. Velkommen til.

Mogens: Tak skal du.

Jeanette: Jeg kan ikke lade være med at registrere, at du simpelthen har en skjorte, hvor der står... Står der 'arkæologi' eller 'arkæolog'?

Mogens: Arkæologi.

Jeanette: Så er man ikke i tvivl om, at det er en dedikeret arkæolog, man har med sig i studiet.

Mogens: Det kan du være helt sikker på.

Jeanette: Jeg er i hvert fald meget glad for at have dig med i dag.

Mogens: Jeg er også glad for at være her.

Jeanette: I dag skal vi tale om to grave, som hver især indeholder en mand fra slutningen af vikingetiden, som viser nogle ret spændende aspekter af den tid, de levede i. Og som jeg sagde i introduktionen: Det, jeg synes er fascinerende ved dem, er, at vi har med almindelige mennesker at gøre. Det er ikke disse konger, der har tegnet historiens store linjer. Det er dem, der ligesom levede under deres styre. Men kan du kort fortælle os, hvad det er for to fund?

Mogens: Den ældre mand fra Otterup blev fundet i forbindelse med en arkæologisk udgravning, som vi lavede for Odense Bys Museer for en del år siden i forbindelse med, at der skulle udstykkes et boligområde. Og vi vidste faktisk godt, eller havde godt på fornemmelsen, at der kunne være noget arkæologisk interesse på stedet. Lokalt - bare navnet Galgedilen betyder jo galgebakke. Det kan vi se helt tilbage på det ældste kortmateriale fra starten af 1800-tallet. Så man har altså haft en fornemmelse og en forestilling om i lokalsamfundet, at her var der en tidligere henrettelsesplads. Men da vi begyndte at foretage udgravningen, kunne vi godt nok se, at der var masser af skeletter, der var gravet ned. Vi kunne også se spor af omfattende grusgravning på stedet. Og vi tror derfor, at da man har gravet grus her i 17-1800-tallet, så er man også stødt på disse utroligt velbevarede skeletter. Og så er denne forestilling om, at det var en gammel henrettelsesplads, blevet bygget op. Men vi kunne straks se, at flere af disse begravede lå med deres personlige udstyr, smykker og redskaber, og at det helt klart var genstande fra vikingetiden. Så denne mand var altså begravet på det, vi må antage har været familiens gravplads, som har været i brug igennem hele vikingetiden fra starten af 800-tallet til langt ind i 1000-tallet. Og i løbet af disse, ja, over 250 år har der været begravet mere end 65 individer på stedet. Så det er slægt efter slægt, der har lagt deres døde til hvile på grusbakken.

Jeanette: Så dem, der bor på Pileurten, den nyanlagte vej i Otterup, bor faktisk oven på en gammel vikingetidsbegravelsesplads.

Mogens: De bor oven på vel nok nærmest den største vikingetidsgravplads, vi kender på selve Fyn. Ja, det gør de. Og i øvrigt på et sted, hvor man har boet helt siden stenalderen. Så det sidste, der ligesom sker på det sted, er, at man gravlægger i vikingetiden, og så bliver marken dyrket, og så går der næsten tusinde år før der bliver boplads på stedet igen.

Jeanette: Altså, nu er du jo lokalt kendt. Har du hørt noget om nogen poltergejst i det område?

Mogens: Nej, men det kan godt være, at der er lidt liv på soveværelserne om natten, når folk er gået til ro. Jeg kan godt forestille mig, i hvert fald hvis man kunne tage nogle af de skæbner op, som har ligget på stedet her og den urolige tid, de har levet i, de utro-

lige oplevelser, de har haft, så kunne man godt forestille sig, at de har ligget og cirkuleret lidt rundt i gravene dernede.

Jeanette: Og poltergejst er jo - hvis der er nogen, der har set disse film fra 80'erne, tror jeg - hvor der er spøgelse, der ikke nøjes med at gå igennem stuerne, men også får ting til at flyve og laver ballade. Men jeg kan ikke lade være med at tænke, at selv når jeg som arkæolog bosætter mig, er jeg da lige opmærksom på, hvor jeg bosætter mig hende. Altså, bare for at være på den sikre side, være sikker på, at der har boet mennesker i lang tid. Og så ville jeg nok have styret uden om denne vikingegravplads.

Mogens: Jeg ville jo synes, at det var fantastisk at bo et sted med sådan en fantastisk drabelig historie nedenunder. Og man må i øvrigt sige, at i store dele af Danmark har der foregået noget på et eller andet tidspunkt i oldtiden, så det er svært at ramme uden om, kan man sige. Jeg tænker, hvis der er en god historie, så er det også et godt sted at bo.

Jeanette: Så du ville altså, hvis du hører noget pusle, tage en kop kaffe og sætte dig i stuen og vente på at se, om der kom sådan en genganger.

Mogens: Jeg ville da vente og se, om jeg fik noget viden, som jeg ikke havde i forvejen.

Jeanette: Det er sådan rigtige arkæologer gør. Vi skal tilbage til England, for nu har vi jo ligesom sat rammen for, hvor vi har fundet denne mand i 50'erne i Otterup på Fyn. Nu skal vi til Oxford. Her er udgravningen jo lidt anderledes. Det er faktisk på Saint John's College, som er en del af det store universitet, der ligger der, at man skulle krave ud. Og så lige pludselig vælter knoglerne op. Så der var ikke så langt hen til arkæologerne. Det var heldigt nok. Og det, der sker i England på dette tidspunkt i starten af 1000-tallet og slutningen af vikingetiden... Man kan sige, at der siden vikingetidens begyndelse har været angreb mod England. Først i form af plyndringstogter. Så kommer The Great Heathen Army, mycel hæpen, den store hær i 865 - også primært fra Danmark - og invaderer England og tager cirka halvdelen af England: Det, der hedder Danelagen. Men efterhånden bliver det overtaget igen af englænderne. Men der er helt klart en befolkningsgruppe, som er dansk og også lidt norsk i området. Men i slutningen af 900-tallet har vi jo en konge, der hedder Svend Tveskæg, som kommer med hele sin flåde og begynder at tage sølv i England, fordi der er en skrøbelig politisk situation. Vi har en kon-

ge, der hedder Ethelred 2. Han får af historikerne et tilnavn: 'den rådvilde' eller 'den, der ikke kan finde ud af at regere'. Det er faktisk det, det betyder. Og der er sådan en gammel passage skrevet ned senere, hvor der er en historiker, der skriver, at den lille Ethelred som spæd, da han skulle døbes, sked han i dåbsvandet, og det tegnede ilde for Englands fremtid. Svend Tveskæg angriber England igen og igen, og hver gang får han udbetalt det, der hedder danegæld. Det er simpelthen lidt ligesom, man betaler mafiaen beskyttelsespenge for ikke at komme og smadre din butik. Så giver Ethelred Svend Tveskæg penge for at sejle med sin vikinger igen, så der er ro på i England. Og det gør jo, at man som danskere er i klemme i England. Og det er også derfor, at der i den tid, som vi tror, at denne person, der er kommet over fra Danmark, kommer fra, har været et betændt miljø at være i. Men denne gruppe af krigere... Vi ved jo ikke præcis, hvem de har været, vel?

Mogens: Nej, det gør vi ikke. Altså, man kan jo sige om de forhistoriske skeletter, at de som udgangspunkt er jo fuldstændig anonyme. Og det er de jo især i tilfældet her, hvor de ligger i en massegrav, hvor man har plyndret dem sådan rigtigt. Man har fjernet alle personlige insignier fra dem. Men i dag er vi jo i stand til med naturvidenskabelige analysemetoder at komme ind og kigge på selve skelettet tæt på og faktisk få skabt en person ud af skelettet. I hvert fald et godt stykke hen ad vejen. Og det er jo en af de ting, der er helt fantastisk ved arkæologi. Det er jo, at hvor man tidligere kun beskæftigede sig med genstande, våben og smykker og mønter, og hvad det nu var, så benytter vi os jo i dag af samarbejde med en hel række af naturvidenskaber, som kan give os et helt nyt indblik i de individer, der har levet dengang. Og noget af det første, man kan slå fast, er jo hvor gammel individet var, hvor store han var, hvordan hans statur var, og hvordan hans helbredstilstand var. Men også: hvor kom han fra? Det kan man også undersøge i dag ved hjælp af det, man kalder strontiumanalyser, hvor man borer noget ud af tændernes emalje og kan se på sammensætningen af grundstoffer, hvor vedkommende er vokset op henne.

Jeanette: Og det er derfra, at man kan se, at det er skandinaver, der ligger der, eller hvordan?

Mogens: Ja, det er disse strontiumanalyser, som giver et hint i den retning. En anden vigtig ting, man kan, om man så må sige, bore ud af knogler og tænder, er viden om den kost, man har fået. Det er sådan, at hvis man spiser kost fra landjorden, så får man

en signatur eller en form for mærke i knogler og tænder. Hvis man spiser føde fra havet, så får man en anden sammensætning i knoglerne. Så der kan man også få et indtryk af: Er det en, der har levet i et fiskersamfund, eller en der har levet i et bondesamfund?

Jeanette: Og hvad var det så for en verden, at ham her, der ender i massegraven, er vokset op i?

Mogens: Altså, for det første peger det på, at han kommer fra det nuværende danske område, det danske landskab. Og den anden ting, vi kan se ud af knoglerne, eller som naturvidenskabsfolkene har kunnet se ud af knoglerne, er, at han har spist en føde, der overvejende har bestået af landbaseret kost. Det vil sige: det, man har kunnet dyrke på markerne, og de dyr, man har haft i stalden. Og så med et mindre input af føde fra havet, altså fisk og skaldyr. Tang, for den sags skyld, har han sikkert også spist.

Jeanette: Så han har været en bondedreng?

Mogens: Ja, det har han.

Jeanette: Hvor gammel var han, da han døde?

Mogens: Jamen, han var næppe meget over 20 år, så han var en ung mand. Og derfor er det jo også tankevækkende, når man ser på hans skelet, at han allerede har slidskader. Muskelfæsterne, der sidder på knoglerne, kan man se på, at hvis de er kraftigt udviklede, er det fordi, at han har haft et hårdt fysisk arbejde. Det kan selvfølgelig være i marken, det kan være med gravearbejde, det kan være alt muligt andet, men det kan også være dette arbejde med at trække årerne i et langskib. Det har været en ensidig og en hård tjans at sidde og trække i årerne.

Jeanette: Ja, for hvordan er han kommet til England?

Mogens: Jamen, han må jo være kommet til England sammen med disse folk, han lå begravet... Det er faktisk ikke det udtryk, jeg vil bruge. Jeg vil sige: kulet ned som et dyr i et hul i jorden. De er smidt ned, efterhånden som de er blevet slået ihjel. Og det er jo sikkert en del af de folk, han er kommet herover med. Måske som en skibsbesætning, som har været på togt til England og er blevet overmandet og slået ihjel og massakre-

ret, rent ud sagt, før de blev smidt i jorden. Han bærer jo ikke mindst spor af det, man i retsmedicinsk videnskab kalder for 'overkill'. Han har fået flere slag, end der skulle til at slå ham ihjel, så det er sådan en massakre, der er sket.

Jeanette: Det er jo voldsomt brutalt.

Mogens: Set med vores øjne er det jo et udtryk for en ekstrem form for brug af vold. At man ikke bare nøjedes med at slå ham ihjel. Han har skader, der tilsyneladende både stammer fra pile og fra spyd eller lansespidsen og fra sværd. Og man kan sikkert tale om konkurrerende dødsårsager. Der altså flere af disse skader, han har fået påført, som hver især ville have slået ham ihjel. Men det har ikke været nok. Han skulle lige have lidt mere, så den forreste del af hans kranie er voldsomt skadet af sværdhug.

Jeanette: Ja, ansigtet er faktisk væk. Har vi nogle ideer om, hvad det kunne være for nogle slag, han har deltaget i? Ved vi det?

Mogens: Vi kan sige, at de naturvidenskabelige dateringer, man kan lave af skelettet, og som placerer ham her i starten af 1000-tallet, kan give nogle ideer om, for eksempel, at han måske kunne have været en del af Knud den Stores togt til England. Men det vil aldrig blive andet end et rent og skært gæt, kan man sige. Det er rigtig svært at putte dateringer, som har en ramme på måske 20-30-50 år ind i en historisk kontekst.

Jeanette: Ja, det er jo det, der er frustrerende, når vi står med en strippet grav, hvor der ikke er en mønt eller et eller andet, der kan hjælpe os bare med at tidsfæste lidt mere præcist. Vi har kun C14 som et holdepunkt, og det er det. Men jeg vil gerne lige prøve at tage dig og lytterne med ind i, hvordan man kan forestille sig, at det har været oplevet det her. Der er i hvert fald ingen tvivl om, at der rundt omkring i England foregår krigsførelse. Der er krig i England. Og det, man skal forestille sig om kampe dengang, er, at det er noget helt andet end at kæmpe i dag, for her skyder man ofte på afstand, og man bomber på afstand. Og vi har jo også droner, som bliver sendt ind, så det nærmest bliver et videospil at gå i krig for dem, der sidder bag skærmen, bag dronerne. Men dengang var det jo en kampplads, og vi har været inde på det med de skader, som du lige har nævnt, hvor man med sværd og skjold og spyd laver en serie mord, som jo er tæt på. Der er godt nok også med bue og pil, men selv om du er en god bueskytte, kan du maksimalt komme på afstand af noget, der ligner 140 meter, tror jeg.

Mogens: Du er nødt til have visuel kontakt med objektet.

Jeanette: Det bliver du nødt til, og du bliver nødt til at komme tæt på de mennesker, som du har tænkt dig at dræbe. Helt tæt. Og hvis du kæmper med sværd, skal du helt ind på manden. Du skal se din modstander i øjnene, og du kan lugte blodet og sveden og tårene og egentlig også - altså det er en del af en slagmark, man ikke rigtig tænker over, men når man dør, mister man maveindholdet, så det lugter også af urin og lort. Man hører metal ramme metal, og der er også denne lidt våde, smattede lyd, når sværdet hugger igennem kød og knogler og blod, og man skvatter i maveindhold indre organer. Og der er en opsigtsvækkende stank af afføring, død og menneskelig ulykke. Det er jo virkeligheden her, lige her, at vores mands liv slutter. Og ikke nok med det, så bliver han kastet ned i dette hul. Jeg ved, at vores engelske kolleger har en teori om, hvor denne massakre er foregået, og hvorfor den er foregået i Oxford. Det er det, der hedder Danemordet på Saint Brice's Day. Saint Brice's Day finder sted den 13. november 1002. Og det er Ethelred den Rådvilde, som har udkrevet så mange skatter til Svend Tveskæg, som kommer med deres hæere, at han er træt af danskerne, og han er træt af de danskere, der bor i England. Så han udstikker en ordre på, at på denne Saint Brice's Day, skal alle danskere i riget slås ihjel. Der har man fra forskellige kilder. Og det går hårdt ud over Oxford. Her ved man, at kvinder og børn bliver samlet i en kirke, og her bliver kirken simpelthen brændt af. Så der er nogen, der mener, at det er Ethelreds udrensning af danskere, der foregår på Saint Brice's Day. Vi danske arkæologer er måske en lille smule mere skeptiske, for er det ikke svært at tage sådan en nøgen grav, hvor de kylet ned i et hul og koble det til lige præcis en begivenhed?

Mogens: Jo, det er det. Og det er det af flere årsager. Man skal altid være meget forsigtig med at koble arkæologiske fund til en særlig begivenhed, som vi kender fra de skriftlige kilder. For de skriftlige kilder er jo tendentiøse og mangelfulde på mange forskellige måder.

Jeanette: Og afspejler jo i virkeligheden også den magthaver, der skriver det.

Mogens: Den sejrende part, ja, er det i hvert fald i dette tilfælde. Og det, man så kan sige, er, at hvis dette havde været et udtryk for det, man i dag ville kalde en etnisk ud-

rensning, så ville man også have forventet, at det var en mere bredt sammensat gruppe af personer, der lå i graven. Men det er jo fortrinsvis unge mænd.

Jeanette: Så nu mangler de gamle, kvinderne og børnene?

Mogens: Ja. Selvom man så havde separeret i mænd og kvinder, ville vi stadigvæk have manglet den del af hankønsvæsenerne, som var enten ældre eller yngre end starten af tyverne. Så derfor ligner det mere - også når man ser på deres statur og de skader, de i øvrigt har - en trænet hærenhed. Altså et skib, godt lastet med kraftige vikingekrigere, der har endt deres dage her.

Jeanette: Som er på vej, enten under en konge - det kan jo både være Svend Tveskæg, eller Knud den Store, hans søn der kommer efter ham, der overtager England, men han har jo også nogle erobringsskæppe i England på dette tidspunkt. De kan virkeligheden tilhøre mange forskellige fraktioner, ikke?

Mogens: Ja, det kan de. Vi er nødt til at tage fat i det, vi ved med sikkerhed. Der kan vi jo så sige om denne skandinaviske, antagelig danske oprindelse, nok er det, vi må pege på som det mest sikre. Så derfor er det mest sandsynligt, at de er kommet herover med et skib på togt. Om de er faldet i baghold, eller de kun udgør en mindre del af en styrke, der er blevet slået ned, kan vi jo ikke rigtig, desværre, sige noget om.

Jeanette: Men spændende er det uanset hvad.

Mogens: Det er meget spændende. Og ikke mindst er det altså spændende, fordi man har kunnet koble alle disse naturvidenskaber på og få lidt indsigt i, trods alt, hvad det har været for nogle folk.

Jeanette: Ja, for den tid, vi er i, er jo også en meget spændende tid. Jeg har fortalt om Svend Tveskæg, der kommer over og starter med mafiametoder og afpresser Ethelred den Rådvilde. Men han ender jo faktisk med i 1013 at blive engelsk konge og bliver kronet som engelsk konge. Og så lever han nogle og 40 dage, og så dør Svend Tveskæg i England. Og så er det jo slut med det. Og så har han en teenagesøn, der hedder Knud, som sammen med hæren bliver smidt på porten. Men Knud omgrupperer og viser sig faktisk at være et i strategisk stortalent og en meget dygtig hærfører. Så han ender fak-

tisk med at tilbageerobre England og sætte sig på tronen som Knud den Store. Altså, hvis man kalder nogen for Den Rådvilde, så er det galt. Når nogen hedder Den Store, så... Knud, han klarede det meget godt. Og under ham blev der opbygget en eller anden form for fred. Så denne massegravs datering skulle måske være i den tidlige del af Knuds periode, eller hvad?

Mogens: Det må være noget i den størrelsesorden.

Jeanette: Og så kan man sige, senere hen kommer der jo Stamford Bridge og alt muligt andet. Altså, krig er der nok af.

Mogens: Men den falder uden for dateringsrammen, for der er vi trodsalt et halvt hundrede år længere fremme.

Jeanette: Præcis. Det er jo en rigtig spændende periode. Fra dansk side så er det der, hvor vikingetiden jo i virkeligheden peaker.

Mogens: Ja, det er her, hvor vi har ringborgene. I hvert fald lige omkring dette tidspunkt, ganske kort før, at de er opført.

Jeanette: Præcis. Og det lykkedes jo rent faktisk Knud at erobre England og sidde over det, vi kalder Nordsøimperiet. Det varer ganske kort, men trods alt har vikingerne faktisk et overherredømme over det nordlige Europa der. Eller i hvert fald England, Danmark, Norge og dele af Sverige. Man diskuterer Sverige frem og tilbage. Så det er på dette tidspunkt, inden for denne ramme, de to danske konger, vi har med at gøre, hvor det kunne være, at massegraven er fra. Men så skal vi jo tilbage til Fyn, og vi skal tilbage til din bonde, har jeg lidt lyst til at sige. Hvem er denne mand?

Mogens: Jamen, vi må antage, at han er vokset op tæt på og har levet det meste af sit liv i det landskab, hvor han også blev begravet. Der er ikke noget, der peger på, at han ikke skulle gøre det, for så ville man nok også kunne have set det på knoglerne. Der er rent faktisk nogle af dem, der er begravet på denne gravplads, som man kan se kommer et andet sted fra. Og det er måske nok fra det nordskandinaviske område, hvor jordbunden har en anden sammensætning på grund af forekomster af bjerge og sådan nogle ting, som altså har sat spor i knoglerne.

Jeanette: Hvad siger det om det sted, at der er folk udefra?

Mogens: Jamen, det fortæller os jo, at disse folk ikke kun har haft et syn, der har været begrænset til den nærmeste omegn af, hvor de har boet. De har været en del af et globaliseret samfund, hvor man havde kontakter langt væk. Og det er jo også det, vi i øvrigt kan se i det arkæologiske materiale fra denne tid. At man har arabiske sølvmonter fra øst, vi har plyndringsgods fra de britiske områder i vest. Vi har mønter og smykker nede fra det karolingiske område mod syd.

Jeanette: Når du siger det karolingiske område, så skal jeg lige have lytterne med.

Mogens: Det nuværende Tyskland og Frankrig især.

Jeanette: Tak.

Mogens: Og vi har jo eksempler på sten, man har importeret fra Norge, for eksempel. Så man har handlet i øst og vest. De har virkelig været kosmopolitter, disse folk. Samtidig med at de altså har været dybt forankrede i deres eget lokalsamfund.

Jeanette: Ja, for de var vel først og fremmest bønder?

Mogens: De var bønder. Og nu vender jeg tilbage til kosten igen, for det er jo trods alt ligesom grundlaget for det hele. Og disse bønder på gravpladsen heroppe ved Galgedalen ved Otterup har levet langt overvejende af landbaseret kost. Men når vi går ind og ser på de enkelte individer, er der også noget, der peger på, at der er en lille forskel på den føde, som mænd har indtaget, og den føde, som kvinder har indtaget. Og der har mændene tilsyneladende indtaget mere animalsk protein, end kvinderne har.

Jeanette: De har spist større bøffer?

Mogens: Ja, men det er jo et spørgsmål, om det er en præference for kvinderne side, at de har foretrukket at spise grød og så overladt bøffer og sådan noget til mændene.

Jeanette: Arg, Mogens!

Den anden mulighed er jo, at det simpelthen er en social forskel. At mændene tog først, og så måtte kvinderne altså nøjes med det andet. Og vi kan jo se, at ved en del af de begravelser, der er foretaget her på stedet, har fået udskæringer med af svin og lam og den slags ting.

Jeanette: Man har fået en steg med i graven?

Mogens: Man har simpelthen fået en lækker steg med i graven. Og det har været et prestigeobjekt at få sådan en kvart pattegris, eller hvad det nu var, med sig i graven. Så havde man lidt til dødsrejsen.

Jeanette: Man kunne man holde grisefest på den anden side?

Mogens: Ja, simpelthen.

Jeanette: Og det finder man ofte i mandsgrave?

Mogens: Det er ikke helt entydigt, men det er i hvert fald påvist i mandsgrave. Og det viser os jo lidt om, at kød var en statusting. Hvis vi ser i mytologien fra den tid, kan vi jo også se, at det med at spise kød jo spiller en central rolle. En ordentlig grisesteg eller gedesteg, eller hvad det nu var, spiller en central rolle. Men dog ikke mere end, at man også har suppleret med det, man kunne få ude i fjorden. Og den lå ganske tæt på i øvrigt, 4-5 kilometer væk. Så kunne man få blåmuslinger og skrubber og...

Jeanette: Altså Odense Fjord, ikke?

Mogens: Ja, og de arme, der stikker ind fra Odense Fjord i Fyn. Det er herfra, man har kunnet hente det, der kommer fra havet.

Jeanette: Det er en kanal, der er gravet ud nu. Mere eller mindre.

Mogens: Den vestlige side af Odense Fjord har været meget fliget, eller hvad skal man sige, uregelmæssigt fjordlandskab med arme, der har strukket sig ind i øen. Det er faktisk en meget rig biotop, hvor du har mulighed for både at jage havfugle og fange især

sådan noget som skrubber og ål og den slags ting. Du kan sætte ruser ud og slæbe hjem og spise. Det er der ingen tvivl om, at det har de gjort de i stor stil. Det har været en industri i dette område helt frem til starten af 1900-tallet. Og så kan man sige, fjordlandskabet har jo også budt på muligheder for sejlads ud i den store verden. Og vi skal faktisk ikke længere væk end 4 kilometer fra Otterup, før vi har en landsby, der hedder Skibby. Og det vil sige, at det er sådan et sted, hvor man givet har kunnet sejle ind til med vikingskibene. Så der har vi måske at gøre med en flådehavn, og man kan jo ikke helt lade være med at tænke den tanke, at det er herfra, man er draget ud på togter til den store verden.

Jeanette: Og så er det jo mig, der skal lave den frække journalistiske stramning og sige: Det var derfra dette skib skibede ud, som mødte døden i Oxford. Og hvis man så kigger på den gravplads - hvis vi nu trækker tilbage til der ved Otterup, som du har været med til at udgrave - så er der jo nogle af gravene, hvor man kan se, at det jo ikke kun er bønder, der ligger, der. Er det det?

Mogens: Der er i hvert fald en enkelt kriger imellem. Det kan vi se. Der en enkelt mand, der blev begravet med sin økse. Men problemet med tolkningen af disse grave med våben er: hvem var det egentlig, der fik våben med? Var det den aktive kriger, der fik våben med sig i graven? Hvad nu, hvis man havde haft et langt liv som kriger og, om man så må sige, havde trukket sig tilbage og var gået på pension, fik man så stadigvæk sine våben med i graven? For tilhørte de en selv? Eller tilhørte de rustkammeret, den lokale magthaver, eller hvem tilhørte de egentlig? Så der har jo givet været langt flere krigere imellem. Og der er faktisk på gravpladsen heroppe ved Otterup - ud over vores gamle mand - to andre, som har traumer, altså har skader, på skelettet, som de har overlevet. Og det er i hovedregionen. Det er også tænkeligt, at de har været ude og slås på et eller andet tidspunkt.

Jeanette: Ja, jeg har jo også kigget i udgravningsrapporter og andet. Der er nogle af dem, der har filede tænder. Kan du prøve at tage os lidt på en rejse? Hvad er det for noget?

Mogens: Man får jo helt kuldegysninger, når man skal tale om disse filede tænder. Men der er faktisk tre af skeletterne heroppe, som har filede mønstre på tænderne. Sådan tværfilede.

Jeanette: Det er fortænderne, ikke?

Mogens: Fortænderne, ja. Jeg har med gru set, at det er en vane, der er nogle, der benytter sig af stadigvæk i dag og får lavet sådan en tandtatoering. For det er faktisk det, det er. Det er en form for tatoering. Og det er da, må man nok sige, i den kategori af tatoeringer, som man må mene, har været forbundet med en betydelig ubehagelighed at få udført.

Jeanette: Det har gjort skide ondt.

Mogens: Ja, sådan kan man også sige det.

Jeanette: Jeg mener, der er en undersøgelse fra 2005 med en svensk forsker, der har påvist, at i det svenske materiale har man fundet 24, der har fået dette praktiseret. Vi har en, som kollegaer ved Kroppedal Museum kalder for Kæmpen. Han har også fået filet tænder. Så er der faktisk en massegrav - ikke den vi taler om i dag, men en anden massegrav i det sydlige England i Dorset - hvor der også er en enkelt, der har filet disse tænder. Så der er jo måske noget, der tyder på, at det var noget, man gjorde, hvis man var kriger. Eller hvad?

Mogens: Det kan det være. Dette studie, som svenskeren Caroline Arcini har lavet, er jo ikke et totalt studie af de svenske vikingetidsskeletter, så der kan i virkeligheden være langt flere. Det kan der måske også på de danske, hvis man ser dem nøje efter. For hvis vi skal se sådan lidt kildekritik på det, kan der være den udfordring, at der er andre ting, der også kan sætte spor på tænderne. Hvis man har fået dårlig kost i løbet af sin opvækst, kan der komme sådan nogle tværriller på tænderne, som lidt kan minde om.

Jeanette: Men ikke som disse plovfurer, der er blevet høvlet ned.

Mogens: Nej, her taler vi jo virkelig om en Bahco-fil, der har været kørt frem og tilbage over emaljen. Det har virkelig lydt grimt. Så det er meget markant. Men det er klart studie, som man kan sige, kunne kalde på en større undersøgelse, så vi kan se, om det har været mere udbredt, og så vi kan få et bedre indtryk af, hvem det egentlig er, der har fået foretaget tandtatoeringer.

Jeanette: Ja. Så vores bonde ligger altså mellem nogle barske folk. Du har været inde på det før, men kan du ikke lige igen tage mig igennem hans skelet? Hvad er det for nogle sygdomme, hvad er det for noget, der har sat spor på hans krop? Altså, hvordan har livet formet hans skelet? Lad os sige det sådan.

Mogens: Man kan sige det på den måde, at hans skelet har en biografi. Det fortæller hele hans egen biografi, fra han blev født, og til han er død. Nogle af de sygdomme, som ligesom sætter spor på knogler og tænder, viser, at han ikke har fået tilstrækkeligt med næring og ikke tilstrækkelig med vitaminer. Det kan sætte forskellige spor, for eksempel ved emaljen på tænderne. Det kan sætte spor ved, at det knoglevæv, der sidder i øjenhulerne kan blive svampet og porøst. Det bliver delvist nedbrudt. Man kan se på hans muskelfæster, at han har været vant til hårdt og solidt arbejde. Så selvom han var en mand på over 1.80 meter, så har han sikkert også gået lidt krumbøjet på sine ældre dage, for han har også gigt i et omfang, så det er tydeligt især på hans tåknogler. Der var han ramt. Han har været et sløjt liv. Og så skal man tænke på, at han har været en mand i en forholdsvis høj alder på det tidspunkt, hvor han afgår ved døden. I dag synes man jo ikke, at lidt over 50 år er noget.

Jeanette: Nej, det er de nye 30'ere, Mogens.

Mogens: Ja, det er det nemlig. Det er vi jo nogle, der er nødt til at sige. Men i vikingetiden har det altså været en forholdsvis høj alder at nå. Og undervejs har han allerede én gang været ramt af en voldelig episode, som har sat spor på knoglerne, som han dog har overlevet. Og så ender det altså alligevel med til sidst, da han dør, at han falder for sværdet eller noget andet, der hugger ind i ryggen på ham.

Jeanette: Eller bækkenet. Han har fået et sværd i bagdelen.

Mogens: Ja.

Jeanette: Da jeg først hørte om hans biografi, tænkte jeg, at her har vi jo egentlig en fortælling om en bonde, som i virkeligheden også nogle gange har været kriger. Kan du prøve at fortælle, hvad det er for et samfund, han har indgået i? Hvor volden har været så tæt på?

Mogens: Jamen altså, han har jo givet været netop den del af dette lokale bondesamfund. Måske i en landsby, der har heddet Ottis Torp. Altså 'Ottis', et navn på en lokal storbonde, som har grundlagt bebyggelsen heroppe nogle hundrede år tidligere. Og så i perioder, da han har været i voksenlivet, så har han været med på krigstogter. I princippet både mod øst og vest. Han kan sagtens have været i England. Han kan have været i England indtil flere gange. Han kan for den sags skyld være stævnet ud med flokke af krigere, der er kommet fra hele området omkring Odense Fjord, hvor vi må antage, der har været flere af disse flådehavne. Og han vendte tilbage igen til sit normale liv. Og så på et eller andet tidspunkt i denne høje alder, bliver han altså inddraget i en væbnet konflikt igen. Og der er det altså svært at tro, at han på dette tidspunkt har været en del af en egentlig hærstyrke, med den alder og den statur, han har haft. Men det bliver den, der giver ham hans banesår og sender ham ned i grusbanken ved Otterup.

Jeanette: Dette er måske, med et godt gammeldags fynsk udtryk, et lidt bisset spørgsmål: Men hvad er det for en konflikt, han så dør i?

Mogens: Ja, den er jo lidt svær at tygge på. Der har vi så lidt det problem med de dateringer, vi har af hans skelet. Han er ikke gravlagt med noget, som kan... Der ligger ikke en mønt på panden af ham, der fortæller, hvornår han er lagt i jorden. Så der er vi igen nødt til at ty til disse kulstof 14-dateringer. Og der er det lidt et problem med den datering, vi får på ham, at den strækker sig over et ganske langt tidsrum. Der er en lidt betydelig dateringsusikkerhed i den, så han i virkeligheden kan være død fra en gang i 1000-tallet og næsten helt op mod omkring år 1200.

Jeanette: Det er jo middelalder.

Mogens: Det er vi jo godt inde i middelalderen ja. Men vi må dog sige, at han jo nok er viking. Men han er helt sikkert en sen viking. Og så kan man sige, at hvis han nu i princippet var død i slutningen af 1000-tallet engang, skal man jo ikke langt væk for at finde en voldsom væbnet konflikt, nemlig da Knud bliver dræbt inde i Odense.

Jeanette: Altså, nu er det jo ikke Knud den Store, vel?

Mogens: Nej.

Jeanette: Vi spoler frem i tid. Nu er det Knud den Hellige.

Mogens: Det er ham, der senere bliver kaldt for Knud den Hellige.

Jeanette: Man kan i hvert fald konkludere, at det har været en tid med mange konflikter og mange voldelige sammenstød.

Mogens: Ja. Man kan sige, at i vikingetiden har der været en kæmpe stor voldsparathed i dette samfund. Det er jo ikke kun noget, vi ved ud fra de ganske mange skeletter, hvor der er en eller anden form for skader på knoglevævet. Og så skal vi jo hele tiden huske, at vi jo kun ser dem, hvor der decideret er sket skader på knoglerne. Hvis man kun får skader på bløddelene, hvis man bare får lukket mavesækken op med en kniv, eller skåret halsen over eller blevet hængt for den sags skyld, sætter det jo ikke nødvendigvis spor. Det ser man ikke. Men voldsparatheden har været stor, og det er vi meget fremmede over for i dag. Og det vil jeg da skynde mig at sige: Heldigvis er vi da det! Men vi skal bare være klar over, at vi skal jo ikke forfærdelig langt tilbage i tiden, før dette med udbredt voldsparathed i samfundet var noget helt naturligt. Altså, vi skal ikke meget mere end 100 år tilbage, før det var tilladt for bonden at slå sine ansatte. Også når de var voksne. Vi skal jo helt frem til 90'erne, før det bliver decideret forbudt for forældre at slå børn. Og det afspejler sådan en aftrapning af voldsparatheden. Men hvis vi bare når 200 år tilbage, så har det været helt anderledes udbredt i samfundet. Og når vi er tilbage i vikingetiden, må vi antage, at volden simpelthen ikke har været det ekstreme sprog. Det har været en naturlig forlængelse af det talte og symboliserede sprog i samfundet.

Jeanette: Så vi har denne bonde foran os, og vi kan se, at han har et ophelet hug på nakkehvirvlerne, så vidt jeg er orienteret. Ikke? Men han er også syg. Det kan man se på lungerne eller på ribbenene.

Mogens: Ja, dels på ribbenene og dels på nogle kalkaflejringer, som kan stamme fra hans lunger. At han på et eller andet tidspunkt, og det kan jo sagtens have været i han senere dage, har haft svær lungebetændelse eller måske endda tuberkulose.

Jeanette: Ja, tuberkulose er en bakteriesygdom, som sætter sig i lungerne og stille og roligt gør dig svagere og svagere.

Mogens: Indtil den tager livet af dig, ja. I langt de fleste tilfælde, i hvert fald, hvis man ikke får medicinsk behandling, som man jo først har været i stand til i nyere tid.

Jeanette: Med antibiotika.

Mogens: Ja. Og disse sygdomme har jo været udbredt i samfundet, hvor indeklimaet har været sløjt, og hvor man har boet meget tæt på hinanden. Man har jo simpelt hen sådan et begreb inden for medicinen, der hedder 'the sneezing distance'. Altså nyseafstanden har stor indflydelse på, hvor let man bliver påvirket af disse smitsomme sygdomme. Og de har nyst og hostet hinanden lige ind i bærret inde i de her vikingetidshuse i stor stil. De har delt den samme kop og det ene og det andet. Så bakterier og utøj har haft kronede dage i storhallerne fra vikingetiden.

Jeanette: Men det, der tog livet af ham, var ikke lungebetændelsen.

Mogens: Det var sværdet. Og der kan være mange årsager. Vi har jo snakket lidt om, at helt teoretisk set, så kunne han have været en del af den konflikt, der foregik der knap 20 kilometer væk inde i Odense i 1086. Men en anden mulighed er jo, at det var et spørgsmål om ære. At han har været i en konflikt med en anden i sit lokalsamfund eller i nabobyen om et eller andet.

Jeanette: Det kender vi jo fra de islandske sagaer. Det er jo én lang blodhævn.

Mogens: Blo'hævn, hedder det på fynsk. Ja, det har de haft. Det har været udbredt. Så måske har nogen gået hans ære for nær, og så har han tænkt, den gamle vikingekriger: Jeg kan sagtens stadigvæk trække sværdet og slå ham der oppe fra Nisted, eller hvor det nu var, ham den anden kom fra. Og så er det altså bare ham, der har mistet livet i kampen her.

Jeanette: Han har sagt: Jeg vil have blo'hævn. Så der er faktisk mange muligheder ud fra disse skader, som jo giver en helt klar fornemmelse af, at selvom vi er på vej ind i middelalderen her, så har vi jo på ingen måde sluppet den voldsparathed, som du siger, vi måske mest forbinder med vikingetiden. Men den følger jo mennesket et stykke op i tid.

Mogens: I høj grad også ind i ældre middelalder, hvor man jo drager på korstog og erobringstogt i Bibelens navn, men jo med det formål at omvende med sværdet. Så det fortsætter jo sådan set.

Jeanette: Det er 'business as usual'.

Mogens: Ja, det må man sige, at det er.

Jeanette: Og når vi så har to skæbner her, der begge to jo har et voldsomt liv, og du snakker om, at ham fra Oxford har kraftige muskelfæster, han har været en kraftkarl. Altså, han kunne også have været arkæolog, tænker jeg. Vi skal jo flytte noget jord. Men, spøg til side, han har haft et hårdt liv. Men det havde alle jo på dette tidspunkt. Og på nogenlunde samme tid har vi denne mand, som er fundet på måske en slægtsgravplads, hvor alle har kendt hinanden på en eller anden måde. Og vi har jo talt om den hele vejen igennem denne her podcast. Men kan du forklare lidt mere om, hvordan disse to skæbner har været forbundet?

Mogens: Så må vi jo igen tage fat i disse naturvidenskabelige discipliner, som vi gerne vil arbejde sammen med. På en helt fantastisk måde er deres skæbner altså blev flettet sammen her inden for de senere år. For ud over disse analyser, som viser, hvad de har levet af, og hvilke sygdomme de har haft og sådan noget, så har man jo også været i stand til - fordi knoglerne i begge tilfælde er så velbevarede - at belyse deres DNA. Og det er jo sådan en videnskab, som på mange måder har revolutioneret arkæologien. Den er jo ikke udviklet for at understøtte arkæologien. Den er jo lavet til alle mulige andre sammenhænge, men den har givet os et fantastisk redskab til nogle gange at få et indtryk af slægtskab eller manglende slægtskab mellem individer. Og der putter videnskabsfolk fra hele verden data ind i en samlet database. Og så er det lidt ligesom, hvis man er slægtsforsker og lægger sit CV ud på nettet. Så på et eller andet tidspunkt, så har man en fætter i USA eller et eller andet mærkeligt sted. Og sådan er det faktisk gået med disse to: Manden fra Otterup og manden fra Oxford. De er også kommet i familie. Man kan næsten helt spøgende sige, at de er blevet familiesammenført her efter tusinder af år, hvor de har været adskilt. Vi kan se, at de ikke er helt nært beslægtede. Så det er altså ikke far og søn. Men det kan være bedstefar og barnebarn. Eller de kan ha-

ve været halvbrødre, eller de kan have været onkel og nevø. Så de er lige et led længere ude.

Jeanette: Det er ude i 2. led, men det er stadigvæk det, vi vil kalde nær familie.

Mogens: Det er nogle, der ville sidde ved siden af hinanden til en julefrokost, hvis de havde været til den samme julefrokost. Det kan man sige.

Jeanette: Men kan vi komme det nærmere?

Mogens: Ja, og det er jo der, arkæologi bliver så fascinerende, for det bliver jo et puslespil. Man putter en masse brikker sammen. Så kan man jo så kombinere disse data omkring deres DNA med disse kulstof 14-dateringer. Og ham her fra Oxford har vi jo låst temmelig godt fast.

Jeanette: Hans datering er simpelthen bedre, ikke også?

Mogens: Ja, det er den. Der er nogle gange, der er nogle usikkerheder i det her, og det skal jeg slet ikke rode mig ud i at forklare, for det er så kompliceret.

Jeanette: Det er der fagfolk til.

Mogens: Det er der. Det er statistik langt hen ad vejen. Men vi har altså denne ret brede ramme for manden oppe fra Ottis Torp, som gør, at der ligesom er flere muligheder. At det kan være bedstefar og barnebarn. Og så har de jo måske kendt hinanden. Måske har de ikke kendt hinanden. Og den ældste er jo altså ham i Oxford. Selvom han er den unge mand, så er han altså den ældste af disse to.

Jeanette: Så hvis nu det havde været ham i Oxfords barnebarn, så havde han jo aldrig haft ham på skødet og snakket med ham.

Mogens: Næppe. For så har han fået et barn i en ret ung alder, før han er draget ud på krigstogt til fjerne egne.

Jeanette: Hvem ved. Det er ikke engang sikkert, han vidste, at han satte et barn i verden.

Mogens: Det er slet ikke sikkert, at han har haft viden om det.

Jeanette: Men hvad så med de andre muligheder? Hvis de nu var onkel og nevø? Har de så kendt hinanden?

Mogens: Så kan de godt have kendt hinanden. Ja, det har godt kunnet lade sig gøre, når vi ser på disse mange usikkerhedsfaktorer, der er inde over kulstof 14-dateringerne.

Jeanette: Og halvbrødre, det giver jo ligesom sig selv. Så hvis vi nu går ud fra halvbrødre-scenariet, så kunne vi jo sige - dette er igen stramning, men det kunne være et scenarie, at de er i samme deling. Men den ene bror bliver lokket i baghold, eller der sker noget, så han ender i massegraven. Den anden nøjes med at få et hak i nakken, og han ender som gammel mand på Fyn.

Mogens: Ja, han kommer hjem og passer slægtsgården.

Jeanette: Nu når vi har listet disse tre scenarier op, hvad tror du så?

Mogens: Jeg synes, det er svært, for, som jeg sagde før, er det naturvidenskabelig statistik, som det kan være svært at kloge sig på. Og det er jo dér, hvor arkæologien dybest set bliver rigtig fascinerende.

Jeanette: Og træls.

Mogens: Ja, den er både træls og fascinerende på én gang. Men den efterlader rum for fortolkninger på enhver måde. Det, jeg hæfter mig ved i denne sammenhæng, er jo, at denne fyr, der døde oppe ved Otterup jo har gået rundt i et landskab, hvor vi andre kan gå rundt i dag. Han har været henne og se Glavendrupstenen, den kæmpestore runesten med den store skibssætning, som ligger under 10 kilometer fra, hvor han er vokset op, og hvor han er blevet begravet. Han har givet stået kigget på disse fantastiske runetegn.

Jeanette: Og måske læst om Ragnhild og Sølve, som der står om der.

Mogens: Ja, han kan ikke helt have kendt dem, for de er nogle generationer tidligere end ham. Men han kan have fået fortalt om dem af sin familie, og er kommer vi altså virkelig tæt på. Hvis man kan forestille sig, at de øjenhuler, vi ser på skelettet, der ligger inde i Nationalmuseets udstilling i øjeblikket og tænker på, at de øjenhuler kan have set den samme sten, som jeg kan stå og kigge på og røre ved i dag.

Jeanette: Det er et slags ormehul i tiden, hvor lige pludselig så ophører tusind år med at eksistere, og man er der sammen med fortidens mennesker.

Mogens: Ja.

Jeanette: Jeg har sammen med mine kollegaer på Nationalmuseet lavet en udstilling. Og da vi hørte om denne historie første gang, satte jeg himmel og jord i bevægelse for at få dem familiesammenført. Så nu ligger de jo faktisk ved siden af hinanden. Da vi skulle lægge det op, var det under corona-pandemien, så kollegerne fra Oxford kunne ikke være med, så de var med på sådan en videoforbindelse, så de kunne sidde og se, at de blev lagt op. Og det blev helt rørende. Vi har jo lagt dem sådan, at de kigger på hinanden for første gang i tusind år. Og der sker et eller andet helt magisk, når man kan sige, at nogen har været i familie med hinanden. Det går ind i et andet center i vores hjerne og berører nogle følelser, som vi normalt ikke ser, når det er skeletter. Nu har vi jo fortalt om disse to fantastiske mænd, hvis skæbne er blevet blotlagt. Men hvordan bidrager disse fund til den viden, vi allerede har om vikingetiden?

Mogens: Når vi begynder at kunne flette de historiske efterretninger sammen med arkæologiske udsagn, kan tingene jo ligesom verificere hinanden i virkeligheden. Arkæologien kan også bidrage til verificering af de skriftlige kilder. Det er jo i sig selv interessant. Vi får hele tiden bevist dette med, at de har rejst frem og tilbage over Nordsøen. Det vidste vi godt fra de skriftlige kilder. Vi vidste det også godt fra det arkæologiske materiale. Nu har vi virkelig hardcore evidens for, at det er sket. Så man kan sige, at arkæologien er en videnskab, som hele tiden er i udvikling. Og hvor man tidligere meget har haft fokus på de materielle levn, på den fysiske kulturarv, kan man kalde det, så vi i dag meget mere interesseret i virkeligheden at komme ind og lave biografier af de en-

kelte mennesker eller den gruppe, som de har tilhørt. At se dem som en del af en social gruppe. Og der synes jeg, vi har fået rigtig meget ny viden med os her.

Jeanette: Men hvad kan vi bruge det til i dag? Altså, er dette særlige blik på vikingetidens slægtsforhold noget, vi kan bruge i dag?

Mogens: Jeg synes jo, at vi kan bruge det til at perspektivere vores syn på vikingetiden. Altså, det har man jo ikke mindst fra disse serier, man kan se i fjernsynet, som præsenterer vikingerne på den ene eller anden måde, hvor man kan se dem i alt fra reklamer til romaner og den slags ting, at vi kan se, at det var et hårdt liv, de levede. Det var ikke kun disse sejrende krigere, der drog ud på togt mod øst og vest, eller kun handelsmænd, som fragtede store mængder værdier hjem. Det daglige liv hjemme på gården har været forbundet med en ikke helt ringe mængde udfordringer med at få kosten og ikke mindst få den rigtige kost. Og man har skullet være parat til at stille op til øretæver i mange sammenhænge. Det har ikke været ualmindeligt, at man har mødt vold en eller flere gange i løbet af sit liv, som satte sig fysiske spor på kroppen. Og så kan man bare forestille sig, hvad der også er foregået inde i hovedet på dem. Det er jo hvert fald noget af det, disse detaljerede studier af skeletterne kan være med til at fortælle os om.

Jeanette: Men hvad kan vi så bruge det til i dag?

Mogens: Vi kan jo i hvert fald bruge det til at sige, at dette med at tage afstand for denne her voldsomme vold jo er en god ting. De har haft et hårdt liv. På den måde har de i hvert fald ikke haft et godt liv. Vi kan også bruge det til at belyse, hvordan gruppeidentiteten i vikingetiden og i dag har givet to vidt forskellige ting. Disse mennesker har været stærkt forbundet med denne gruppe af mennesker, de har boet sammen med. Det kan jo godt være, at det var noget, vi kunne lære en lille smule af i dag og tage til os. At slægten og familien har været et fundament i livet.

Jeanette: Familien først. Ja, og med det, vil jeg sige rigtig mange tak, fordi du var med i dag, Mogens Bo Henriksen.

Mogens: Det er mig, der siger tak.

Jeanette: Jeg vil sige, at jeg har lært rigtig meget omkring det, at Vi har et meget kulørt billede af vikingerne og måske også nogle gange glorificerer dem. Men hvis vi trænger ned i dybden, i materien af det, så var det at sidde om bord på et vikingeskib og gå i krig i et fremmed land, var virkelig hårdt arbejde. Og det var voldsomt og farligt arbejde. Og ofte kom du såret tilbage, hvis du var så heldig. Det var tit med døden som sidste udgang af dette. Og det er måske også derfor, at vikingetiden i det, vi ser her, lakker mod enden. At man måske til sidst blev træt af at stige om bord i disse vikingeskibe og tage til England og tage til de andre steder og risikere livet. For det, vi kan se på skeletterne, var, at det var hårdt nok i sig selv, det liv som bonde. At man så også drog i krig gjorde det endnu værre. Så jeg tror faktisk, at hvis jeg skal være helt ærlig, så er jeg glad for, at jeg ikke boede i Otterup på Nordfyn for tusinde år siden. Mit navn er Jeanette Varberg, og du har lyttet til Varbergs Danmarkshistorier. Produceret af Juhl og Brunse på Vores Tid og 24Syv. Tilrettelagt og produceret af Luna Lam og Nicolai Sørensen. Redaktør er Lucas Francis Claver. En særlig tak til Mogens Bo Henriksen, som er museumsinspektør og arkæolog ved Odense Bys Museer. Find podcasten på www.24syv.dk, www.vores.tid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.

Speaker: Kære lytter. Du har lyttet til et program fra 24Syv. Du kan finde meget mere modig, nysgerrig og magtkritisk taleradio på 24Syv-app'en. Hent den i App Store og Google Play.